

6. European Commission. Territorial Agenda 2030: A Future for All Places. Brussels, 2020. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/brochures/2021/territorial-agenda-2030-a-future-for-all-places.
7. ESPON. Territorial Governance and Cohesion: Framework and Case Studies. Luxembourg: ESPON EGTC, 2020 <https://archive.espon.eu/article-type/case-studies>.
8. UNDP Ukraine. Local Governance Recovery Initiative: Analytical Report. Kyiv: UNDP, 2023.
9. OECD. Digital Government Review of Sweden. Paris: OECD Publishing, 2019. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2019/05/digital-government-review-of-sweden_7917ba3f/4daf932b-en.pdf.
10. European Green Deal. Communication from the European Commission COM (2019) 640 final. Brussels, 2019. URL: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:b828d165-1c22-11ea-8c1f-01aa75ed71a1.0002.02/DOC_1&format=PDF.

Гловюк І. В.,

докторка юридичних наук, професорка, Заслужена юристка України
професорка кафедри кримінального процесу та криміналістики
Одеського державного університету внутрішніх справ
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5685-3702>

ДЕЯКІ ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ПРОФЕСІЙНУ ПРАВНИЧУ ДОПОМОГУ ПРИ ОСКАРЖЕННІ СУДОВИХ РІШЕНЬ У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ

Надання професійної правничої допомоги у кримінальному провадженні пов'язано і з оскарженням захисником судових рішень у апеляційному та касаційному порядку в інтересах клієнта. На практиці виникають питання стосовно дій суду у разі, якщо залишено без руху скаргу адвоката, який більше не надає правничу допомогу особі, а також питання можливості зміни / доповнення адвокатом скарги клієнта.

Наслідки припинення / розірвання договору про надання правничої допомоги з адвокатом у разі залишення його скарги без руху. Незважаючи на те, що адвокати-захисники надають професійну правничу допомогу, трапляються ситуації, коли їх скарги залишаються без руху. У КПК України існує норма про залишення апеляційної скарги без руху: суддя-доповідач, встановивши, що апеляційну скаргу на вирок чи ухвалу суду першої інстанції подано без додержання вимог, передбачених статтею 396 цього Кодексу, постановляє ухвалу про залишення апеляційної скарги без руху, в якій зазначаються недоліки скарги і встановлюється достатній строк для їх усунення.

У ситуаціях, коли одна і та сама особа подає скаргу та усуває недоліки, ніяких питань щодо застосування цієї норми не виникає. Утім, не врегульовано питання, що робити, якщо скаргу подано захисником, а потім припинено / розірвано договір про надання правничої допомоги з цим захисником.

Така ситуація розглядалась ККС ВС. Ухвалою суду апеляційної інстанції було повернено скаргу через неусунення недоліків скарги. Позиція сторони захисту була такою: така апеляційна скарга була подана обвинуваченим на усунення недоліків апеляційної скарги захисника; мало місце припинення договору про надання правової допомоги між обвинуваченим і захисником; обвинувачений вправі самостійно усунути недоліки апеляційної скарги, поданої захисником. ККС ВС визнав, що безпосередньо у тексті виправленої апеляційної скарги обвинувачений зазначив, що апеляційна скарга подається саме ним у зв'язку із відмовою від послуг захисника. Позиція ККС ВС була такою:

- у виключних випадках, коли обвинувачений самостійно виправляє недоліки апеляційної скарги, яка подана захисником, у зв'язку із припиненням договору про надання

правової допомоги із таким захисником, або у випадку смерті захисника, або в іншому виключному випадку, коли захисник не може виправити недоліки поданої ним скарги самостійно, суду варто враховувати такі обставини. У цьому провадженні мають місце саме ці обставини і їх наявність зумовлювала необхідність оцінки апеляційної скарги ОСОБА_7 як такої, що подана на усунення недоліків апеляційної скарги, поданої захисником, з яким договір на надання правової допомоги було припинено.

- З огляду на те, що ухвала апеляційного суду про повернення апеляційної скарги обвинуваченого, та ухвала цього суду про повернення апеляційної скарги захиснику є взаємопов'язаними, касаційний суд, в тому числі з урахуванням положень ч. 2 ст. 433 КПК доходить висновку про необхідність скасування їх обох [1].

Такий підхід ККС ВС є цілком послідовним, адже протилежне рішення непропорційно обмежувало б доступ обвинуваченого до суду та його конституційне право на оскарження. В підсумку це унеможливило б усунення недоліків скарги після заміни захисника або відмови від захисника та непропорційно обмежувало б право на захист та дієвість правничої допомоги, яка надається іншим захисником.

Суб'єкти зміни / доповнення скарги. Утім, дещо інше розуміння викладено ВП ВС для ситуацій, коли йдеться про зміну та доповнення скарги: у розумінні ч. 3 ст. 403 КПК «особою, яка подала апеляційну скаргу» є лише учасник судового провадження, який реалізував право на апеляційне оскарження від свого імені. Право змінити та/або доповнити апеляційну скаргу обвинуваченого належить виключно суб'єкту її подання, тобто обвинуваченому» [2]. Відмітимо, що у цій ситуації йшлося про те, що апеляційний суд не прийняв до розгляду зміни до апеляційної скарги обвинуваченого, які були подані захисником.

Не можна сказати, що ця позиція є такою, що не потребує обговорення. Навіть в окремій думці зазначено, що висновок Великої Палати щодо розв'язання виключної правової проблеми та мотиви вирішення цієї конкретної справи мали бути сформульовані в редакції альтернативного проекту постанови Великої Палати, підготовленого суддею ОСОБА_1, який, на жаль, не набрав більшості голосів. Зокрема, йдеться про такий альтернативний висновок: «Положення частин 1 і 3 ст. 403 КПК, за змістом яких «особа, яка подала апеляційну скаргу» має право «відмовитися від неї» або «змінити та/або доповнити її», за загальним правилом слід розуміти відповідно до їх буквального значення. Тобто змінити, доповнити апеляційну скаргу або відмовитися від неї має право саме та особа, яка безпосередньо її подала. У разі надходження до суду змін, доповнень до апеляційної (касаційної) скарги чи заяви про відмову від неї, поданих іншою особою, ніж та, що зверталася із цією скаргою, суд апеляційної (касаційної) інстанції, виходячи з положень ч. 6 ст. 22 КПК та керуючись ч. 6 ст. 9 КПК, має вирішити питання про відмову в прийнятті їх до розгляду, як правило, шляхом постановлення процесуального рішення, а в разі потреби - роз'яснити відповідній особі передбачений законом порядок зміни, доповнення апеляційної (касаційної) скарги та відмови від неї. Однак, ст. 403 КПК не містить положень, що визначають особливості зміни, доповнення апеляційної скарги або відмови від неї в ситуації, коли участь «особи, яка подала апеляційну скаргу» в кримінальному провадженні була припинена (наприклад, унаслідок смерті, тяжкого захворювання, зупинення або припинення права на заняття адвокатською діяльністю, припинення договірних відносин, заміни захисника чи відмови від нього тощо). У такій ситуації суд, керуючись ч. 6 ст. 9 КПК, має вирішити питання про можливість прийняття до розгляду змін, доповнень до апеляційної (касаційної) скарги або відмови від неї, поданих іншою особою замість особи, яка після подачі апеляційної (касаційної) скарги вибула із числа учасників кримінального провадження. При цьому особа, яка подає зміни, доповнення до апеляційної (касаційної) скарги іншій особі (яка представляла ту ж сторону або того ж учасника судового провадження) або відмову від такої скарги, має належним чином обґрунтувати, що участь автора скарги в кримінальному провадженні припинена внаслідок смерті, тяжкого захворювання, зупинення або припинення права на зайняття адвокатською діяльністю, припинення договірних відносин, відводу, відмови від захисника чи його заміни тощо» [3].

Як видається, саме такий підхід був би універсальним, оскільки має достатню гнучкість для урахування можливих процесуальних ситуацій, коли адвокат, який подав скаргу в інтересах клієнта, перестає брати участь у кримінальному провадженні. І це особливо важливо в умовах воєнного стану.

У доктрині також відмічалися певні слабкі місця такої позиції ВП ВС у деяких ситуаціях. Зокрема, коли захисник був залучений після закінчення строку на апеляційне оскарження, він не має інших можливостей винести свої доводи на розгляд суду, аніж подати зміни/доповнення до скарги клієнта при тому, що згідно зі ст. 404 КПК України суд апеляційної інстанції переглядає судові рішення суду першої інстанції в межах апеляційної скарги. Відповідно, слід визнати можливість змінити/доповнити скаргу клієнта. Це має бути здійснено за згоди клієнта [4, с. 37].

Отже, у ситуаціях, коли обвинувачений реалізує право на оскарження за участі захисника, для забезпечення визнаного на рівні ЄСПЛ стандарту ефективності та дієвості правничої допомоги, положення КПК України мали б тлумачитися з урахуванням: 1) можливості реалізації права на апеляційне оскарження через подання скарги не самим обвинуваченим, а захисником; 2) можливості відмови від захисника і подальшого самостійного здійснення захисту; 3) можливості заміни цього захисника на іншого і необхідності зміни або доповнення скарги. Більш сприятливим для захисту є тлумачення ККС ВС у контексті можливості усунення недоліків апеляційної скарги. Вважаємо, саме таке тлумачення було б релевантним і для застосування ч. 3 ст. 403 КПК України у випадках, коли захисник, який подав скаргу, вже не може надавати правничу допомогу у цьому кримінальному провадженні з об'єктивних причин.

Список використаних джерел

1. Постанова ККС ВС від 22 липня 2025 року, справа № 359/5164/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129060052>
2. Постанова ВП ВС від 24 квітня 2024 року, справа № 304/1035/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119045334>
3. Окрема думка до постанови Великої Палати Верховного Суду від 24 квітня 2024 року, справа № 304/1035/20, провадження № 13-58кц23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119367919>
4. Гловюк І. Питання доповнення та зміни апеляційної скарги захисником: погляд ВС. Вісник Одеської адвокатури, 2024. №2-3. С. 35-37.

Гончаров М.В.,
доктор філософії

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4452-1652>

ДО ПИТАННЯ КЛАСИФІКАЦІЇ ДЖЕРЕЛ ЗАГРОЗ ІНФОРМАЦІЙНІЙ БЕЗПЕЦІ

Ключові слова: інформаційна безпека України, забезпечення інформаційної безпеки, національна безпека, система, державна інформаційна політика, джерела загроз інформаційної безпеці.

Міжнародний світовий порядок та внутрішня ситуація в Україні поряд з закономірними тенденціями взаємодії і розвитку підпадають під перманентну дію деструктивних інструментів різного рівня загроз. Така ситуація проглядається в усіх сферах життєдіяльності суспільства. Особливо чутливою для протиправних зазіхань і проявів є інформаційна складова в організації суспільної діяльності.

Оцінюючи можливі напрямки протиправного втручання у легітимне інформаційне поле, Ю. Є. Максименко [1, с. 3] вказує, що розвиток вищезгаданих інформаційних засобів й технологій спричиняє негативний ефект, оскільки відбувається значне зростання порушень

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ПРАВА ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ:
ПРИКЛАДНИЙ АСПЕКТ**

Збірник матеріалів

І Всеукраїнської науково-практичної конференції

12 грудня 2025 року

Київ 2025

Організаційний комітет:

- Голова** Тетяна Марена, в.о. ректора МДУ, кандидат економічних наук, доцент;
- Заступник голови** Світлана КАЛІНІНА, декан економіко-правового факультету, доктор економічних наук, професор;
- Члени оргкомітету:** Вікторія ГРИГОР'ЄВА, завідувач кафедри права, кандидат юридичних наук, доцент;
Юлія КАМАРДІНА, доцент кафедри права, кандидат юридичних наук, доцент;
Аліна НАДЕЖДЕНКО, доцент кафедри права, кандидат наук з державного управління;
Анна ПОЛІТОВА, доцент кафедри права, кандидат юридичних наук, доцент;
Юлія КОВЕЙНО, доцент кафедри права, доктор філософії;
Галина ТИХОМИРОВА, доцент кафедри права, кандидат юридичних наук, доцент

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою економіко-правового факультету Маріупольського державного університету (протокол № 5 від 24.12.25 р.)

П 68 Права людини в умовах воєнного стану: прикладний аспект: зб. матеріалів І Всеукр. наук.-практ. онлайн конф., м. Київ, 12 груд. 2025 р. / за заг. ред. Т. В. Марени.– Київ : МДУ, 2025.– 201 с.

Збірник містить матеріали І Всеукраїнської науково-практичної онлайн конференції «Права людини в умовах воєнного стану: прикладний аспект», яка відбулася 12 грудня 2025 року в Маріупольському державному університеті. Посвідчення №611 про реєстрацію проведення заходу від 11 вересня 2025 р. в ДНУ «Український інститут науково-технічної експертизи та інформації» (УкрІНТЕІ)).

У матеріалах висвітлюються особливості реалізації прав людини в умовах воєнного стану за напрямками: права людини крізь призму сучасних викликів і загроз; міжнародні стандарти та практика Європейського суду з прав людини щодо воєнних конфліктів; кліматична справедливість та права майбутніх поколінь.

Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам та здобувачам вищої освіти, а також усім, хто цікавиться проблемами реалізації та захисту прав людини в умовах воєнного стану в Україні.

У збірнику максимально точно відображається авторська орфографія та пунктуація. Редакція не несе відповідальності за авторський стиль тез, опублікованих у збірнику.